

tuali. Analizînd cu atenție conținutul proclamației, autoarea respinge părerile emise în trecut că redactor al proclamației din 1868 ar fi fost Kasabov și emite teza că ea a fost întocmită de Hristo Botev. Numai acesta a putut, după părerea autoarei, să proclame toleranță față de turci și să cheme la răscoală numai împotriva guvernului tiranic otoman. Deosebirea dintre guvernul otoman și populația turcă se face acum pentru întâia oară, pînă atunci chemările nefăcînd o asemenea distincție. Problema a putut fi pusă în felul acesta numai de Hristo Botev care a trăit în Rusia și acolo și-a făurit concepțiile sub influența democraților revoluționari care făceau o deosebire netă între popor și cîrmuirea nedreaptă. În sprijinul tezei că Botev e autorul proclamației, este invocat și faptul că el lucra la tipografia lui Panicev cînd acolo a fost tipărită proclamația.

Nici proclamația din mai 1869 nu a fost redactată de Kasabov, cum s-a afirmat, ci de Levski cum dovedește autoarea prin analiza comparativă a ideilor cuprinse în proclamație și regăsite în scrisorile lui Levski, uneori chiar cu aceiași formulare. Printre aceste idei e și aceea a colaborării dintre bulgari, sirbi, muntenegreni, romîni.

Odată stabilită paternitatea proclamațiilor, se poate înțelege că ele reprezintă ideologia revoluționarilor-democrați bulgari, ale cărei baze au fost puse de Gh. Racovski și care a fost adîncită de adepții săi în anii 1868—1869. Proclamațiile arată totodată că situația revoluționară din Bulgaria este coaptă și că lupta de eliberare ia forme noi.

Despre un alt revoluționar bulgar, Ivan Vazov, găsim date noi în comunicarea *Неизвестные письма Ивана Вазова*, de V. I. Zîdnev (p. 240—257). Cele 12 scrisori inedite care se publică aici, datate în perioada 1887—1910 de la Odesa și Sofia, lămuresc mai multe aspecte ale biografiei lui Ivan Vazov într-o perioadă a vieții lui socotită cea mai obscură. Această corespondență constituie o pagină interesantă a relațiilor literare ruso-bulgare. Nu lipsesc nici aici unele mențiuni în legătură cu țara noastră. Astfel, I. Vazov însuși menționează că emigrația bulgară din România citea cu nesaț rubrica de satiră la adresa ciorbagiilor, îngrijită de Karavelov, la ziarele «Свобода» și «Независимость». (p. 249). În alt loc Vazov pomeneste (p. 244) de «Периодическое списание» care apărea la Brăila pînă în 1876. Traducătorului său Vlad Uznanov, I. Vazov îi trimitea numere vechi din «Знаме», apărut între 1875—1878 la București, pentru a cunoaște poeziile lui Karavelov.

Este interesant materialul *Из истории славяноведения в России*, publicat în culegere de S. A. Vinogradov (p. 30—40). Sînt semnalate fondurile din diverse arhive în care se găsesc materiale despre introducerea catedrelor de slavistică la Universitățile din Rusia, revistele de slavistică, răspîndirea cărților de slavistică, răspîndirea operelor slavistilor străini în Rusia, convocarea congreselor de slavistică, despre istoricii slavisti, printre care A. L. Pogodin, I. V. Iaghiici, P. A. Sircu, S. N. Palauzov etc. Printre altele, în arhive se găsesc și materiale despre trimiterea lui Venelin (în 1830) în Bulgaria, Rumelia, Moldova și Țara Romînească, pentru a studia limba, monumentele vechi etc. și pentru ca «să expună principiile limbii romîne».

În Arhiva Istorică centrală de stat a U.R.S.S. se află documente privitoare la primirea studenților din țările slave la diferite centre universitare din Rusia, acordîndu-li-se burse și înlesniri. Opt dintre cele mai caracteristice din aceste documente, oglîndind etapele dezvoltării relațiilor pe această linie cu celelalte popoare slave în perioada 1857—1889, se publică în volum sub titlul *О помощи России южным и западным славянам в получении образования* (p. 200—214), de I. F. Kovalev, G. M. Nasper și A. D. Pavlinkov.

Problemele de istoria Poloniei sînt tratate în două articole. V. A. Boris și I. S. Miller, în *Воззвание к крестьянам Едварда Дембовского* (p. 88—160) publică proclamația către țărani a revoluționarului democrat polon Dembowski pe care au descoperit-o în Arhiva istorică din Leningrad și care a slujit ca model pentru chemarea lansată de Goslar în toamna lui 1845¹. D. S. Prokofieva comunică (p. 258—271) trei scrisori din 1903 ale scriitorului polon Kazimerz Tetmayer.

În cele trei scrisori ale ilumiiniștilor cehi Kollár, Jungmann și Selakovski, comunicate de A. S. Kișkin sînt menționați Vuk Karadzić, Rodofinikin și Miloš Obrenović. (p. 77—87).

Problema importantului monument de vechi drept slav *Закон судный людьмъ*, dezbătută în volumul precedent, este reluată în volumul de față de L. V. Milov (p. 51—63) sub forma recenziei asupra studiului cercetătorului bulgar Venelin Ganev, cu același titlu². Deși are o serie de laturi pozitive, studiul lui V. Ganev nu reușește să lămurească una dintre problemele centrale ale acestei legi vechi: prezența multor moravisme în textul ei.

O punere la punct face G. M. Lizlov în contribuția sa *Состоялось ли посольство В. В. Унковского на Украину в 1651?* (p. 3—9). El dovedește că această solie la Bogdan Hmielnički nici nu a avut loc.

¹ Vezi „Славянский Архив“, 1959, p. 264—283.

² V. GANEV, *Закон судный людьмъ*, Sofia, 1959, 620 p.